
Zápisky fotografujícího lékaře

Zápisky fotografujícího lékaře

LIDOVÉ NOVINY

17.10.2009, rubrika: Kultura, strana: 9, autor: MARTA ŠVAGROVÁ

Kolem 140 reportážních fotografií zachycujících vypjaté chvíle studentských stávek ve dnech pro tuto zemi rozhodujících nabídne výstava Okupační stávky 68–89, která v pražském Karolinu zahájí 19. října. Jejich autorem je lékař – MUDr. Přemysl Hněvkovský.

Po dvaceti, a tím spíš i po čtyřiceti letech se zdá, že mnoho nového, pokud jde o obrazovou dokumentaci revolučních dnů v srpnu roku 1968 a v listopadu 1989, už nenajdeme. Přesto se ještě vynořují zasuté, nebo dokonce nikdy na světlo světa nevytažené záběry. A také svědectví, jež nezastřel čas.

„Na ošetřovně VÚ 8833 v Turnově mě probouzejí rány z přízemí. Jdu se tam podívat – dveře do ordinace vyražené, sklo u skříně s léky rozbité, na schodech pláče plukovní politruk. ‚Chtěl jsem spáchat sebevraždu,‘ vzlyká. Proč léky, napadá mě, má přece pistoli. Pokus o demonstrativní sebevraždu? ‚Obsazují nás Rusové,‘ vypadne z něho nakonec. Je ráno 21. srpna 1968.“

Emotivními vzpomínkami doprovází své fotografie Přemysl Hněvkovský i ve stejnojmenné publikaci, která s textem historika Jiřího Suka vyjde k výstavě v Karolinu. (S výběrem snímků autorovi pomáhala zkušená fotografka Dana Kydrová.) Pesimistický, ponurý leden Když přijely sovětské tanky, byl zrovna na vojně. Ale v listopadu 1968 už fotografoval stávky vysokoškoláků: „Studenti Fakulty všeobecného lékařství nechtějí na stávce žádné fotografie – mají obavy ze zneužití Státní bezpečností. Ale někteří mne znají, a tak nakonec dostávám potvrzení, že fotografovat smím...“ O hodně pesimističtější je ovšem záznam z ledna 1969: „Kolem jedné jedu tramvají po Václavském náměstí. Je zataženo a ponuro. Mám zvláštní pocit jakési bezmocnosti. Chci vystoupit, ale nakonec jedu dál. O půldruhé hodiny později se tu Jan Palach polévá benzinem a zapaluje.“ Budoucí doktor zjevně velmi citlivě vnímal atmosféru, jež se v počínající normalizaci razantně změnila. I když je pouhý fotoamatér, jeho záběry dramatických okamžiků v životě jeho vrstevníků jsou výmluvné. Klima doby z nich číší i po desítkách let. Třeba ten chvilkový a z dnešního pohledu asi pošetilý pocit triumfu po výhře nad sovětskými hokejisty v březnu 1969: „Po druhé výhře našich jsem běžel na Václavské náměstí. Atmosféra tam byla fantastická. Všichni se radovali, tzv. Štrougalův sad vytvořený kolem pomníku svatého Václava hořel, všude transparenty s nápisy: Neměli tanky, dostali čtyři branky! Nevadí, že není zlato, ty dva pátky stály za to! apod. Ale už také obušky a slzný plyn...“

Je nasnadě, že Přemysl Hněvkovský nechyběl ani u událostí, které Československem hýbaly o dvě desetiletí později: „Stojím na Albertovských schodech, kolem samý fízl. Někteří filmují a fotografuji. S mrazením v zádech dělám pár záběrů. Pak fotím ještě v Lumírově ulici, než mi dojde materiál. Vracím se domů s obavami, že zítra si pro mě přijde StB – exponované filmy raději schovávám na půdě.“

Jak to bylo dál, už víme. „Využívám znalosti prostředí jednotlivých ústavů 1. lékařské fakulty, studenti mne tolerují, můžu fotografovat. Vážím si jejich velkorysosti a důvěry, žádného jiného fotografa do poslucháren nepustí. Jsem tam ve dne i v noci. Je to hodně podobné jako před jednadvaceti lety, a přece úplně jiné. Daleko víc obav. A taky víc naděje.“

Cena Hněvkovského reportážních fotografií je kromě jiného také v tom, že zrcadlí odhodlání mladých lidí nenechat věci tak špatné, jaké jsou, a v kritické chvíli se vrhnout do akce. To je kvalita, kterou tento fotografující lékař dobře a výstižně zaznamenal. Výstava s názvem Okupační stávky studentů 1968/69 a 1989 bude v Karolinu k vidění do konce října.

Fotografie Život s halogenidy stříbra MUDr. Přemysl Hněvkovský, CSc. vystudoval v letech 1958–1964 1. lékařskou fakultu UK. Roku 1965 nastoupil do Biologického ústavu, kde působil do roku 1996. Vážněji začal fotografovat začátkem 60. let, během studia medicíny. Své práce uveřejnil např. v Literárních novinách, Československé fotografii, Mladém světě a v publikaci Jan Palach 16.–25. 1. 1969. Spolupracoval s časopisem Melodie, divadlem Semafor, rock'n'rollovou skupinou Sputnici a ČT. Německým časopisem Stern byl vyzván k účasti na světové výstavě, nakladatelství Life si vyžádalo jeho fotografii. Má řadu ocenění z domácích i zahraničních výstav.